

NÉZŐPONT

Népi Kommunikációs Charta

Előszó

Mi, e Charta aláírói, kijelentve, hogy a kommunikáció alapvető az emberek és a népek életében, és döntő fontosságú a világgözösség valamennyi tagját érintő kérdésekben és világokban;

tudatában, hogy a kommunikáció olyan erő, mely támogathatja a hatalmasokat, és áldozattá teheti a hatalom nincstelenjeit, és hogy a kommunikáció alapvető minden társadalom kulturális környezetében formálásában;

kijelentve, hogy a kommunikáció segítségével hatalmat lehet adni az embereknek, és hogy egy igazságos és demokratikus társadalom fejlődéséhez igazságos és demokratikus kommunikációs struktúrákra van szükség;

kijelentve, hogy a legtöbb társadalomban uralkodó kommunikációs formák és tartalmak arra irányulnak, hogy megfosszák az embereket a hatalomtól az információ visszatartásával, torzításával, az emberek információözönnel való túlterhelésével vagy azzal, hogy akadályozzák a kommunikációs csatornához való hozzáférésüket;

felismerve, hogy sok ember nem tud kellőképpen hozzáférni a kommunikációs csatornához;

kijelentve, hogy az embereknek létre kell hozniuk saját kommunikációs csatornáikat, amelyeken keresztül szólhatnak saját magukhoz;

felismerve, hogy biztosítani kell a kommunikációs szakemberek jogait, de ugyanakkor védeni kell a közönség információs és kommunikációs jogait is;

kijelentve, hogy a gyermekeknek joguk van egy szabad, tisztességes, változatos és fenyegetéstől mentes kulturális környezetbe születni;

felismerve, hogy a cenzúra különböző formái, köztük a kommunikációs tartalmak keveredése politikai, hadi és kereskedelmi érdekekkel, az információ-szolgáltatás függetlenségét fenyegeti;

felismerve, hogy a kereskedelmi médiumok néhány nemzetek fölötti társaságba tömörülése veszélybe sodorja a vélemények sokféleségét és a kulturális termékek változatosságát; felismerve, hogy sok országban az információt és a kultúrát többé már elsősorban nem közszolgáltatásként közvetítik, hanem magáncélú haszonszerzés reményében, ami sok társadalomban a közéleti szféra felmorzsolódásához és a meglévő médiumok gyengüléséhez, ha éppen nem eltűnéséhez vezethet;

elismerve, hogy a fegyveres konfliktushelyzetekben dolgozó újságírók bizonytalansága nem teszi lehetővé, hogy a hírekkel foglalkozó szakemberek a legszélesebb csatornákon férjenek hozzá az információs forrásokhoz, akadályoztatás nélkül utazzanak, és indokolatlan vagy diszkriminatív korlátok nélkül közvetítsék az információkat;

tudatában, hogy az úgynevezett „információs forradalom” ellenére, a mai valóság egyre nagyobb szakadékot mutat a világ információjában gazdag és információjában szegény országai, valamint az egyes társadalmak információjában gazdag és információjában szegény rétegei között;

az információ szabadságával kapcsolatban hangsúlyozva a tömegkommunikációs eszközök társadalmi felelősségét, a kommunikáció fejlesztését és a kulturális jogok védelmét a

nemzetközi jog ide vonatkozó, a Charta mellékletében felsorolt rendelkezései szerint;

törekedve az információkra, kommunikációra és kultúrára vonatkozó, jelenlegi rendelkezések és különösen alkalmazási mechanizmusaik megerősítésére a nemzetközi jog révén;

törekedve arra, hogy elősegítsük az emberek nagyobb részvételét társadalmi kommunikációs folyamataiban, ami megkönnyítené a politikai, gazdasági és társadalmi fejlődést és békés, demokratikus rendet biztosítana;

törekedve arra, hogy olyan kulturális környezetet teremtsünk, amely védi az emberek érdekeit és szükségleteit;

azzal a meggyőződéssel, hogy ez a Charta hozzájárul az igazságos és demokratikus kommunikációs folyamatok kialakulásához;

azzal az elhatározással, hogy újabb lépéseket teszünk annak érdekében, hogy minden nép számára biztosítva legyen a kommunikációhoz való alapvető emberi jog;

egyértelműen e Charta elfogadásával, és az alábbi irányelveket tartjuk követendőnek:

Célok

A Charta célja, hogy hozzájáruljon a kommunikáció szerepének kritikus megértéséhez az emberek és népek mindennapi életében.

A Charta egy közös álláspontot fogalmaz meg a kommunikációval kapcsolatban a népek érdekeinek és szükségleteinek szempontjából.

A Charta célja, hogy a (nemzeti és nemzetközi) politikai folyamatokba beépítse azokat az igényeket, amelyek a nép alapvető kommunikációs jogát képviselik.

Alkalmazási terület

A Chartát egyének és népi mozgalmak írhatják alá (képviselőiken keresztül), és ezáltal rendelkezéseinek alkalmazási területe valamennyi ilyen érdekelt félre kiterjed.

Meghatározások

A Charta elnevezés a jelen Chartában egy sor olyan irányvonalat jelent, amelyet a felek önként elfogadtak, és amelyet közös vonatkoztatási keretként használnak a kommunikációs kérdésekkel való foglalkozás során.

A „felek” megnevezés a jelen Chartában egy sor olyan irányvonalat jelent, amelyet a felek önként elfogadtak, és amelyet közös vonatkoztatási keretként használnak a kommunikációs kérdésekkel való foglalkozás során.

A „felek” megnevezés a jelen Chartában a Charta valamennyi aláírójára vonatkozik. A „kommunikáció” fogalma minden olyan interaktív folyamatra vonatkozik, amelyen keresztül az egyének és közösségek véleményeket, információkat, és gondolatokat cserélnek.

Az „információ” fogalmát igen széles értelemben használjuk, magába foglalja a szórakoztatás során bemutatott véleményeket és gondolatokat is.

A „médiumok” fogalma valamennyi állami vagy magántulajdonú tömegkommunikációs eszközre vonatkozik, amelyet nyomtatott vagy audiovizuális kommunikációra használnak.

Az „információs-szolgáltatók” fogalmán azokat az állami vagy magán intézményeket kell érteni, amelyek információt szolgáltatóknak a nagyközönség számára, valamint azokat az egyéneket, akik ilyen intézmények megbízásából szolgáltatóknak információt.

A „kultúra-termelők” fogalma mindazokra az egyénekre és intézményekre vonatkozik, amelyek kulturális termékeket gyártanak és terjesztenek.

Irányvonalak

ÁLTALÁNOS NORMÁK

1.cikk

E normák alapja a meggyőződés, hogy minden népet megilleti az, hogy méltóságát, integritását, egyenlőségét és szabadságát tiszteletben tartsák.

2. cikk

Az embereknek joguk van szabadon közölni véleményüket, információikat és gondolataikat, anélkül, hogy más magán vagy állami felek ebbe beavatkoznának. Hogy az emberek gyakorolhassák a szólásszabadsághoz való alapvető jogukat, szabad és független kommunikációs csatornáknak kell a rendelkezésükre állni. Ez azt jelenti, hogy a tömegkommunikációs eszközöknek függetlennek kell lenniük a kormányzati, politikai vagy gazdasági ellenőrzéstől, illetve az újságok, folyóiratok, magazinok és audiovizuális programok gyártásához és terjesztéséhez szükséges anyagok és infrastruktúrák ellenőrzésétől. A szabad-tömegkommunikációs eszközök sokszínű eszközök. Ez azt jelenti, hogy megengedhetetlen bármiféle monopólium, és hogy a túlnyomórészt kereskedelmi .információ- és kultúra-szolgáltatás jelenlegi irányzatait ellenőrzés alatt kell tartani.

3. cikk

Az embereknek joguk van véleményeket, információkat és gondolatokat kapni, joguk van ahhoz, hogy tájékoztassák őket a közérdekű ügyekről. Ebbe beleértendő a kereskedelmi és politikai érdekektől független információhoz való jog, valamint az ízlések és érdekek széles skálájának megfelelő információs és kulturális termékekhez való jog is.

4. cikk

Az embereknek joguk van információt gyűjteni. Ide tartozik az a jog is, hogy a kormányzati információhoz vagy az állami hatóságok és magánérdekek által birtokolt, közérdekű témákról szóló információkhoz is hozzáférjenek. Csak akkor lehet korlátozni a kormányzati és magántulajdonú közérdekű információhoz való hozzáférést, ha ezek a korlátozások a demokratikus társadalom vagy mások alapvető jogainak védelme szempontjából szükségesek.

5. cikk

Mivel a közérdekű információkat gyakran szakemberek gyűjtik össze a többiek megbízásából, hatékony intézkedéseket kell hozni, amelyek gondoskodnak a veszélyes küldetésben dolgozó újságírók biztonságáról. Hogy személyüket illetően biztonságban legyenek, az újságíróknak teljes körű törvényi védelmet kell élvezniük. A fegyveres összetűzések színhelyén dolgozó újságírók esetében tiszteletben kell tartani és érvényesíteni kell a nemzetközi humanitárius jog megfelelő rendelkezéseit. E rendelkezéssel összhangban az újságírókat polgári személyekként kell kezelni, akik a valamennyi polgárra vonatkozó

jogokat és mentességeket élvezik, hogy szakmai kötelességeiket sértetlenül teljesíthessék. Az újságíróknak biztonságosan és korlátlanul hozzá kell férniük az információs forrásokhoz, hogy kiegyensúlyozott és hű képet mutassanak be az események minden oldaláról. Ha ezeket a jogokat nem garantálják, lehetővé kell tenni,

hogy az újságírók egy nemzetközi emberi jogi szervezeten keresztül szerezzenek érvényt igazuknak.

6. cikk

Az embereknek joguk van információt terjeszteni. Ez egyaránt vonatkozik a tömegkommunikációs terjesztési csatornákhöz, valamint a megfelelő erőforrásokhoz és eszközökhöz való igazságos és egyenlő hozzáférésre.

7. cikk

Az embereknek joguk van a válaszhoz. Az egyénekre vonatkozó, bármilyen médiumban közzétett információkkal kapcsolatban az érdekelteknek indokolatlan késedelem nélkül hatékony lehetőséget kell biztosítani, hogy helyesbítsék azokat a rájuk vonatkozó hibás tényeket, amelyek helyesbítéséhez jogos érdekük fűződik, és e helyesbítéseknek, amennyire az célszerű, ugyanolyan fontosságot kell tulajdonítani, mint az eredeti közlésnek. Az egyének kezébe hatékony eszközt kell adni a magánéletükbe avatkozó, bármilyen médiumban megjelentetett közlések ellen – kivéve, ha ezt a beavatkozást jogos közérdek indokolja –, valamint az alapvető emberi jogait sértő közlések ellen.

8. cikk

A népeknek joguk van a nyelvi változatossághoz. Ez azt jelenti, hogy joguk van saját nyelvükön szólni. A kisebbségi nyelvek számára lehetőséget kell biztosítani a tömegkommunikációs eszközökben, és fejleszteni kell az oktatási feltételeket, hogy minden nép számára ösztönözzék a megkülönböztetés nélküli nyelvtanulást.

9. cikk

A népeknek joguk van megvédeni kulturális identitásukat. Tiszteletben kell tartani a jogot, hogy a népek szabadon léphessenek a kulturális fejlődés útjára, a tömegkommunikációs eszközökön keresztül kifejezzék a létező kulturális sokféleséget, és változatos kulturális közléseket kapjanak.

A népeknek joguk van megvédeni helyi kulturális területet, és intézkedéseket kell hozni a kulturális örökség védelmére.

10. cikk Az embereknek joguk van a tudáshoz. Ez azt jelenti, hogy senkit sem lehet önkényesen megfosztani a tudás forrásaitól. E jog magában foglalja azt is, hogy minden nép és nemzet köteles megosztani tudását másokkal. A jog szerint ugyanakkor minden embert megilleti a tudás termeléséből származó anyagi és nem anyagi érdekek védelme.

11. cikk

Az embereknek joguk van ahhoz, hogy részt vegyenek az információszolgáltatásra vonatkozó nyilvános döntéshozatalban. Ez azt jelenti, hogy információs politika kialakításában és megvalósításában széles teret kell engedni a nyilvános részvételnek.

12. cikk

Az embereknek joguk van részt venni a tudás fejlesztésére és felhasználására vonatkozó nyilvános döntéshozatalban. Ez azt jelenti, hogy a tudás létrehozására és alkalmazására vonatkozó politika kialakításában és megvalósításában széles teret kell engedni a nyilvános részvételnek.

13. cikk

Az embereknek joguk van részt venni a kultúra megőrzésére, védelmére és fejlesztésére vonatkozó nyilvános döntéshozatalban. Ez azt jelenti, hogy a kulturális politika kialakításában és megvalósításában széles teret kell engedni a nyilvános részvételnek.

14. cikk

Az embereknek joguk van részt venni a kommunikációs technika kiválasztására, fejlesztésére és alkalmazására vonatkozó nyilvános döntéshozatalban. Ez azt jelenti, hogy a technikafejlesztési politika kialakításában és megvalósításában, valamint a technikai normák elfogadásában széles teret kell engedni a nyilvános részvételnek.

15. cikk

A kommunikációra vonatkozó nyilvános szabályozás minden formájának átláthatónak kell lennie. Ide értendő az a jog is, hogy az embereknek joguk van teljes körű tájékoztatást kapni az információ, tudás, kultúra és kommunikációs technika terén érvényesülő nyilvános politikáról. Az átláthatóság ki kell, hogy terjedjen a nagy magán működtetők gyakorlatára és szervezeti struktúráira is. Ez azt jelenti, hogy a nagy kommunikációs társaságok tulajdonviszonyairól szóló információknak nyilvánosan hozzáférhetőnek kell lenniük.

VÉDŐ RENDELKEZÉSEK

16. cikk

Az embereknek joguk van a törvény védelmét élvezni a magánszférába való beavatkozással szemben. A tömegkommunikációs eszközöknek tiszteletben kell tartaniuk az embereknek azt a jogát, hogy magánéletük sértetlen legyen. A magánszféra a családi, otthoni és magánéletet jelenti, a fizikai és morális integritást, tiszteletet és megbecsülést, a rossz színben való feltüntetés mellőzését, a lényegtelen vagy kínos tények fel nem fedését, a magánjellegű fényképek közzétételének megvitátását, védelmet a magánjellegű kommunikációval való visszaélés ellen és védelmet az egyén által bizalmasan kapott vagy adott információ feltárásával szemben.

17. cikk

Az embereknek joguk van ahhoz, hogy a törvény védelmét élvezzék, ha személyüket a tömegkommunikációs eszközök hátrányos bánásmódban részesítik. Az elfogulatlan bánásmódhoz való jog azt jelenti, hogy a médiumok közléseiben tartózkodni kell a valóságot vagy az emberek életének bonyolultságát eltorzító képek, illetve olyan képek használatától, amelyek előítéletet keltenek az emberek és a helyzetek megkülönböztető leírásával, és amelyek semmibe veszik a nemzeti, faji vagy etnikai konfliktusokban szembenálló méltóságát és képességeit.

A tömegkommunikációs eszközöknek hozzá kell járulniuk a férfiak és a nők társadalmi és kulturális viselkedésmintáinak megváltoztatásához, melynek célja az előítéletek és minden

olyan gyakorlat felszámolása, amely valamelyik nem alsóbb- vagy felsőbbrendűségén vágy a férfiak és nők sztereotip szerepein alapszik.

18. cikk

Az embereknek joguk van ahhoz, hogy a bűnesetekről szóló tájékoztatásban a tömegkommunikációs eszközök tiszteletben tartsák a bírósági eljárás elvét. Ez azt jelenti, hogy a médiumok nem jelenthetik ki az alperesről, hogy bűnös, mindaddig, amíg a bíróság nem hozott ítéletet.

19. cikk

Az embereknek joguk van a félrevezető vagy torz információ elleni védelemhez. Ez a jog a hírek terjesztését, a fogyasztói információ-szolgáltatást és különösen a gyermekeknek címzett hirdetéseket érinti.

A hírek terjesztésének a pontosságon és az elfogulatlanságon kell alapulnia. A fogyasztói információ-szolgáltatásnál irányadó a fogyasztónak az a joga, hogy megvédje egészségét és biztonságát, gazdasági érdekeit, valamint a helyreigazításhoz és a képviselőhöz való jog.

20. cikk

A népeknek azt az alapvető jogát, hogy a nemzetközi emberi jogi törvények szellemében kommunikáljanak, csak akkor lehet korlátozni, ha a korlátozásokat a nemzetközi jog írja elő, és ha a demokratikus társadalmakban szükség van rájuk.

SZÁMADÁS ÉS FELELŐSSÉG

21. cikk

A tömegkommunikációs eszközöknek létre kell hozniuk azokat a mechanizmusokat, amelyeken keresztül számadással tartoznak a nagyközönségnek. Ez történhet a médiumokban felállított önkormányzati testületeken keresztül, valamint a nyomtatott és audiovizuális eszközök szerkesztési a-lapszabályainak elfogadásán keresztül, amelyek célja a szerkesztőségi függetlenség erősítése. A tömegkommunikációs eszközöknek szilárd etikai irányelveknek kell alávetniük magukat, amelyek garantálják a szólásszabadságot és az állampolgárok alapvető jogát a közérdekű ügyekről szóló pontos és teljes körű tájékoztatáshoz.

22. cikk

A tömegkommunikációs eszközök használóinak szervezeteket és önkéntes társulásokat kell létrehozniuk, a-melyeken keresztül figyelemmel kísérik és értékelik a médiumok tevékenységét. E társaságoknak tagjai lehetnének a tudományos közösségből származó szakemberek is.

23. cikk

Az embereknek joguk van ahhoz, hogy az információ-szolgáltatókon számon kérjék az információ pontosságát, és megállapítsák a felelősséget, ha a pontatlan tájékoztatás kárt okoz. Ez nem jelenti a szólásszabadság indokolatlan korlátozását, de' ha egy bíróság előtt bebizonyosodik, hogy az információ-szolgáltató tudatosan pontatlan vagy félrevezető tájékoztatást adott, vagy gondatlanságból elősegítette ilyen információ terjesztését, az embereknek joguk van kártérítésért folyamodni, amennyiben a károkozás tényét megállapították.

OKTATÁS ÉS FEJLESZTÉS

24. cikk

Az embereknek joguk van megszerezni azokat a képességeket, amelyekkel teljes körűen részt vehetnek a nyilvános kommunikációban. Ehhez alapvető írás-olvasás tanító programokra, tömegkommunikációs írástudásra és kritikai oktatásra van szükség a kommunikáció társadalmi szerepét illetően. E jognak képessé kell tennie az embereket arra, hogy az információ és a kultúra kritikus használói és termelői legyenek.

25. cikk

Az embereknek joguk van ahhoz, hogy részt vegyenek az önálló kommunikációs infrastruktúra fejlesztésében, hozzájáruljanak ehhez és élvezzék előnyeit. E jog magába foglalja a független médiumok fejlesztéséhez nyújtott nemzetközi segítséget, a tömegkommunikációs szakemberek számára készített oktató programokat, független, képviselőtől alapuló társaságok, újságírói szövetségek és szakszervezetek, szerkesztői és kiadói társaságok alapítását, valamint a politikaformálást, a médiumok szabályozása és irányítása terén kialakuló nemzetközi együttműködést.

AZ EMBEREK FELELŐSSÉGE

26. cikk

A nemzetközi jog szerint minden ember felelős az emberi jogok tiszteletben tartásáért. E felelősség fényében arra ösztönzünk mindenkit, hogy segítsen érvényt szerezni a Charta rendelkezéseinek. Erősen ajánljuk, hogy a médiumok használói alkossanak (nemzeti és nemzetközi) szövetségeket, hogy támogassák a népek jogát a kommunikációhoz.

A Charta érvénybe léptetése

Hogy biztosítsák és elősegítsék a Charta érvénybe léptetését, a felek

A) Általános rendelkezések

- a.) megjelentetik és terjesztik a Chartát;
- b.) saját mozgalmukon belül érvényt szereznek a Charta rendelkezéseinek;
- c.) saját környezetükben figyelemmel kísérik a tömegkommunikációs eszközök, az információ-szolgáltatók és a kultúra-termelők tevékenységét a Charta által javasolt normák fényében;
- d.) rendszeresen beszámolnak a Chartában foglaltak érvényesüléséről a Charta Végrehajtó Bizottságának.

B) Intézményi rendelkezések

A Chartát elfogadó felek létrehozzák a Charta Végrehajtási Bizottságát.

A Bizottság feladatai

- a) koordinálja a Charta érvényesítésének ellenőrzését;
- b) fogadja a Chartát aláíró felek által benyújtott panaszokat a Charta rendelkezéseinek megsértéséről;
- c) fellebbezés esetén döntőbíróként jár el;
- d) a Charta szövegét meghatározza, kiterjeszti és átdolgozza;
- e) koordinálja a Charta rendszeres felülvizsgálatát.

ELJÁRÁSOK

ad b) Bárki, aki azt tapasztalja, hogy a Charta előírásait a Chartát aláíró felek vagy a tömegkommunikációs eszközök, az információ-szolgáltatók és kultúra-termelők megsértik, írásos panaszt nyújthat be a Bizottságnak e felekkel szemben. A Bizottság az érdekelt feleket a panaszlevél másolatával értesíti, és felkéri őket a védekezésre. A Bizottság dönthet úgy, hogy mind a felperest, mind az alperest meghallgatja. A felperest és az alperest egyaránt írásban értesítik a Bizottság által hozott ítéletről.

ad e) A felülvizsgálatnak ismétlődőnek kell lennie, és az első hivatalos felülvizsgálatot nem később, mint a Charta elfogadásától számított öt év múlva kell tartani.

MELLÉKLET

Az információs szabadságra vonatkozó normákat az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 19. cikke, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 19. cikke, a kommunikációhoz való jogról szóló 1983/3.2. sz. és 1991/4.1. sz. UNESCO határozat, az 1975-ös európai biztonsági és együttműködési konferencia záródokumentumának információról szóló rendelkezései, az 1991-es wind-hoeki UNESCO nyilatkozat, valamint a gyermekek jogairól szóló egyezmény 13. cikke rögzíti.

A tömegkommunikációs eszközök társadalmi felelősségéről szóló normákat a tömegkommunikációs eszközöknek a béke és a nemzetközi egyetértés erősítéséhez, az emberi jogok támogatásához és a faji előítéletek, az apartheid és a háborús izgatás ellenzéséhez való hozzájárulásának alapelveivel kapcsolatos 1978-as UNESCO-nyilatkozat, a faji megkülönböztetés minden formájának eltörlésére irányuló nemzetközi egyezmény 4. cikke, a nők hátrányos megkülönböztetése minden formájának eltörlésére irányuló nemzetközi egyezmény 5. cikke, valamint a gyermekek jogairól szóló egyezmény 17. cikke rögzíti.

A kommunikáció fejlesztésére vonatkozó normákat a fejlődéshez való jogról szóló 1986-os ENSZ-nyilatkozat és a Kommunikáció a fejlődésért című, 1991/4.1. sz. UNESCO-határozat rögzíti.

A kulturális jogok védelmére vonatkozó normákat az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 27. cikke, a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 15. cikke és a nemzetközi kulturális együttműködés elveiről szóló 1966-os UNESCO-nyilatkozat rögzíti.

Fordította: Szecskó Tamás